

БЕЗБЕДНОСТ

МКЦ
Младински Културен
Центар Битола

И ЗДРАВЈЕ ПРИ РАБОТА ЗА МЛАДИ

БЕЗБЕДНОСТ И ЗДРАВЈЕ ПРИ РАБОТА ЗА МЛАДИ

Битола, ноември 2022

БЕЗБЕДНОСТ И ЗДРАВЈЕ ПРИ РАБОТА ЗА МЛАДИ

Проектот е финансиран од Европската Унија преку под-грантовата шема на “Македонско здружение за заштита при работа” во рамки на проектот “Подобрување на работните услови и безбедноста и здравјето при работа како поддршка на земјите од Западен Балкан за пристапување кон Европската Унија,,

Издавач: МКЦ Битола

Овој документ е подготвен со поддршка на Европската Унија. Содржината на оваа публикација е единствена одговорност на Младински културен центар- Битола и на никој начин не може да се смета дека ги претставува ставовите на Европската Унија.

БЕЗБЕДНОСТ И ЗДРАВЈЕ ПРИ РАБОТА

Младински културен центар - Битола како дел од своите програмски активности го спроведува проектот “Безбедност и здравје при работа за млади”, дел од проектот “Подобрување на работните услови и безбедноста и здравјето при работа како поддршка на земјите од Западен Балкан за пристапување кон Европската Унија,, IPA/2019/413-810, финансиран од ЕУ, имплементиран од Македонското друштво за заштита при работа.

Општата цел на проектот е подобрување на вклученоста и влијанието на граѓанското општество во јавните политики за безбедност и здравје при работа, додека специфични цели се: подигнување на свеста за значењето на безбедноста и здравјето при работа кај средношколците, подобрување на нивото на знаење за улогата, потребата и значењето на безбедни и здрави работни позиции и развој на култура за превенција кај средношколците и учество во реформските процеси за безбедност и здравје при работа во средните стручни училишта.

Активности кои ќе се спроведуваат се:

- 1.** Продукција на информативна брошура за безбедност и здравје при работа за млади.
- 2.** Создавање младинско јадро на млади промотори за безбедност и здравје на работа.
- 3.** Градење на капацитети за средношколците од младинското јадро.
- 4.** Реализација на Инфо сесии во соработка со средните стручни училишта во општина Битола.
- 5.** Кампања за подигање на свеста кај младите за важноста на Безбедноста и здравјето при работа.
- 6.** Национална конференција за важноста на Безбедноста и здравјето при работа.

Краток речник на термини

- **ВРАБОТЕН** - секое физичко лице кое е во работен однос врз основа на склучен договор за вработување;
- **РАБОТОДАВАЧ** - физичко или правно лице кое вработува работници врз основа на договор за вработување;
- **РАБОТНО МЕСТО** - секое место наменето за извршување на работа лоцирана во просториите на работодавачот или во некоја привремена или подвижна работна локација до која вработениот има пристап во текот на неговата работа и која е под директна или индиректна контрола на работодавачот;
- **РАБОТНА СРЕДИНА** - простор во кој се извршува работата, работното место, условите за работа, работните процеси, социјалните односи, како и други влијанија на надворешната средина;
- **СРЕДСТВА ЗА РАБОТА** - работни и помошни простории, опрема за работа, опрема за лична заштита, супстанции и препарати и секое друго средство кое се користи при работниот процес или е на друг начин поврзан со истиот;
- **ОПРЕМА ЗА РАБОТА** - секоја машина, апарат, алат или друга опрема која се користи во работниот процес за извршување на работните задачи;
- **РИЗИК** - веројатност за настанување на повреди, заболувања или оштетување на здравјето на вработениот, како резултат на опасност при работа;
- **ИЗЈАВА ЗА БЕЗБЕДНОСТ** - документ кој ги опишува карактеристиките на работниот процес и содржи идентификација на опасностите и процена на ризикот за безбедноста и здравјето на работното место и пропишува соодветни мерки за заштита;
- **ПРЕВЕНТИВНИ МЕРКИ** - се сите мерки кои се преземаат или кои се планираат на сите нивоа на работа кај работодавачот, поради спречување или намалување на ризиците по безбедноста и здравјето при работа;

ВОВЕД

Заштитата и унапредувањето на здравјето на работниците е едно од основните човекови права кое што е наведено и во Уставот на Република Северна Македонија. Младите работници имаат значително повисоки стапки на професионални повреди отколку возрасните работници. Според последните европски податоци, инциденцата на нефатални повреди на работа била поголема од 40 отсто повеќе кај младите работници на возраст меѓу 18 и 24 години отколку кај возрасните работници. Тоа укажува на потребата од навремено информирање и запознавање на младите со информации поврзани со безбедноста и здравјето при работа (БЗР).

Националното трудово право ги утврдува работните услови за младите кои влегуваат на пазарот на трудот, но многу млади работници честопати не се свесни за овие регулативи, како и за нивната важност за конкретни ситуации на работното место. Затоа, при спроведувањето на мерките за безбедност и здравје при работа, неопходно е да се посвети посебно внимание на ширење на информациите и основните знаења до младите за да се развие култура на превенција.

Повеќе од јасно е дека превентивната култура во областа на БЗР насочува како да се однесуваме во работната средина, како би спречиле несакани појави (повреди, несреќи, професионални заболувања) и би го сочувале сопственото здравје. Оттука произлегува потребата од интензивирање на неформалното образование на младите и активно вклучување на граѓанските организации во промовирањето на превенцијата кога станува збор за безбедност и здравје при работа.

1. Што е безбедност и здравје при работа и кои се основните концепти?

Безбедност и здравје при работа општо се дефинира како наука за предвидување, препознавање, проценување и контрола на опасностите кои се јавуваат во или од работното место, кои може да го нарушат здравјето и благосостојбата на работниците, земајќи го во предвид можното влијание врз околните заедници и општата животна средина.

Безбедноста и здравјето при работа (БЗР) е интердисциплинарна активност која се занимава со превенција на професионалните ризици поврзани со секоја работна активност.

Главната цел е поттикнување и одржување на највисокиот степен на безбедност и здравје при работа, значи создавање услови за да се избегне случувањето на несреќи при работа и болести.

Постигнувањето на оваа посакувана состојба на безбедни работни услови подразбира дека работодавачите мора да извршуваат проценка на ризик на работното место во поглед на безбедноста и здравјето при работа, и мора да одлучуваат дали се потребни дејства и какви мерки за БЗР треба да се спроведат.

Основни концепти на БЗР

- 1. Опасност** – извор, ситуација или чин со потенцијал за штета во смисла на човечка повреда или болест, или комбинација од истите, т.е. сето она што е присутно на работното место и коешто има потенцијал да предизвика повреда на работниците, несреќа при работа или професионално заболување.
- 2. Ризик** – комбинација од веројатноста за појава на опасен настан или изложеност и сериозноста на повредата или болеста, коишто можат да бидат предизвикани од тој настан или изложеност.
- 3. Проценка на ризик на работното место** – е процес на проценка на ризиците за безбедноста и здравјето на работниците од

2. Што значи млад работник и кои категории на млади се препознаени од Обединетите нации?

Според дефиницијата на Обединетите нации „млади“ се лица на возраст меѓу 15 и 24. Оваа група претставува повеќе од 15 проценти од работната сила во светот и истите доживуваат многу предизвици во процесот на транзиција од училиште до започнување на работен ангажман како и во наоѓањето на стабилна работа каде што се заштитени од штети и имаат пристојна плата.

Младите работници покажуваат различни нивоа на когнитивен, психосоцијален и физички развој. Според меѓународните стандарди, 18 години е линијата на поделба помеѓу детството и зрелоста. Следствено, младите работници спаѓаат во две големи групи:

Млади работници над минимум возраста на вработување, но на возраст под 18 години

Овие работници се сметаат за „деца“ иако можат законски да вршат одредени работни позиции. Тие се често заштитени со специфични ограничувања во однос на видовите на работа што можат да ги извршуваат, опасностите за кои можат да бидат изложени и часовите што тие може да ги работат. Овие ограничувања се наменети за заштита на здравјето и безбедноста на децата и тука е земен во предвид детскиот брз раст, фазата на развој, недостатокот на искуство и поголемата ранливост на експлоатација.

Млади работници на возраст помеѓу 18 и 24 години

Овие работници се сметаат за возрасни и се опфатени со општите закони и прописи за вработување и работните услови кои важат за сите возрасни работници. И покрај нивниот релативен недостаток на работно искуство, нивниот континуиран ментален и физички развој, и нивната ранливост од штета на работното место, тие најчесто повеќе не ја уживаат заштитата од специфичните ограничувања кои се однесуваат на децата на пазарот на труд,

вклучително и забрани за опасна работа или посебни одредби во прописите за безбедност и здравје при работа. Следствено, тие можат да бидат легално вработени во речиси која било работа без да имаат бенефит од ограничувања во врска со задачите и работните часови кои се однесуваат на младите работници кои се над минималната возраст за вработување, но под на возраст од 18 години.

3. Фактори кои ја загрозуваат безбедноста и здравјето кај младите работници

• Фаза на физички развој

Младите работници и особено адолесцентите, се изложени на поголем ризик од страдање професионална повреда и болест поради фактот што нивните тела (вклучувајќи го и нивниот мозок) сè уште се развиваат.

• Фаза на психосоцијален и емоционален развој

Младите работници имаат тенденција да бидат помалку способни да ги препознаат последиците од нивните постапки и да се проценат ризиците поврзани со различни ситуации, и се поподложни на социјалните и мотивационите притисоци, вклучувајќи желбата да се припаѓа, да се смета за привлечна и да се постигне независност. Овие особини влијаат на младите донесувањето одлуки на луѓето и може да резултира со преземање ризик.

• Работни вештини и работно искуство

Младите работници често немаат вештини и искуство што им се потребни за работата на која се доделени, вклучително и разбирање на опасностите и ризиците по безбедноста и здравјето поврзани со оваа работа. Ризикот од повреда на работникот е четири пати поголема во текот на првиот месец на ново работно место отколку што

е по само 12 месеци на работа, и млад ризикот од повреда на работникот во првите месеци на работа е повисока од онаа на постарите работници.

• Ниво на образование

Нивото на образование на млад работник се чини дека игра важна улога во нивната транзиција до стабилно и пристојно вработување. Повисоки нивоа на образование и обука, и искуството да имаат работено додека студирале имаат тенденција да направат транзиција полесно до пазарот на трудот. Работниците со ниски нивоата на образование имаат тенденција да останат на истото работно место и покрај тешките услови за работа. Се чини дека и свеста за безбедноста на работното место е под влијание на образованието. Работниците со повисоките нивоа на образование имаат подобро разбирање за безбедност, најмногу се усогласени со безбедносните процедури и трпат помалку несреќи од работниците со помалку образование.

4. Како е регулирана безбедноста и здравјето при работа во нашата држава?

Безбедноста и здравјето при работа во нашата држава е регулирана со закон (Закон за безбедност и здравје при работа) којшто ги утврдува мерките за безбедност и здравје при работа, обврските на работодавачот и правата и обврските на вработените од областа на безбедноста и здравјето при работа, како и превентивните мерки против професионалните ризици, отстранувањето на ризичните фактори за несреќа, информирање, консултирање, обука на работниците и нивните претставници и нивно учество во планирањето и преземањето на мерки за безбедност и здравје при работа.

*Обврски на работодавачот:

1. Да обезбеди безбедност и здравје при работа за неговите вработени од секој аспект поврзан со работата;

- 2.** Да обезбеди заштита од професионални ризици, обезбедување информации и обука за своите вработени;
- 3.** Да планира мерки и средства за обезбедување развој и унапредување на безбедноста и здравјето при работа и за менување на постојните технолошки процеси со помалку опасни, односно со побезбедни процеси;
- 4.** Да изготви и спроведе изјава за безбедност за секое работно место, прецизирајќи го начинот, како и мерките кои треба да се преземат;
- 5.** Обезбедување на мерките за безбедност и здравје при работа не смее да претставува финансиска обврска за вработените;
- 6.** Работодавачот е должен да преземе мерки да не настане пожар, а доколку настане да се намали на најмала можна мера опасноста по безбедноста и здравјето на вработените и другите присутни лица;
- 7.** Работодавачот е должен да утврди план за евакуација и спасување во случај на вонредна ситуација и со него да ги запознае сите вработени и врз основа на тој план мора да се спроведат практични вежби најмалку еднаш на две години;
- 8.** Работодавачот мора на секој вработен да му обезбеди соодветни обуки за безбедност и здравје при работа:
  - при вработување;
  - во случај на преместување на ново работно место;
  - во случај на воведување на нова технологија или нови средства за работа и
  - во случај на секоја измена на работниот процес која може да го промени нивото на безбедноста и здравјето при работа;
- 9.** Работодавачот е должен средствата за работа да ги одржува во исправна состојба, да ја проверува исправноста и безбедноста за работа со повремени прегледи и испитувања кои ги врши на начин и во рокови пропишани со актот што тој го донесува, односно со упатството на производителот, техничките прописи и стандарди;

10. Работодавачот е должен да води евиденција за:

- стручното обучување и оспособување на вработените за безбедна работа,
- извршените прегледи на средствата за работа,
- претходните и периодичните здравствени прегледи на вработените и
- професионалните болести, заболувањата во врска со работата, повредите при работа и смртните случаи при работата;

***Обврски на вработените**

- 1.** Да се грижи за сопствената безбедност и здравје и за безбедноста и здравјето на другите лица кои работат со него и лицата кои се засегнати од неговите активности, во согласност со обуките и инструкциите кои му се дадени од страна на работодавачот;
- 2.** Да дава предлози, мислења и забелешки за безбедноста и здравјето при работа на стручното лице и овластената здравствена установа;
- 3.** Вработениот има право да одбие извршување на работа доколку претходно не е информиран за сите можни опасности и штетности, или ако работодавачот не го обезбеди пропишаниот здравствен преглед;
- 4.** Вработениот има право да одбие извршување на работа, доколку е изложен на непосредна опасност по здравјето или по животот, кога не се спроведени безбедносните мерки и да побара нивно отстранување;
- 5.** Вработениот мора веднаш да го извести својот работодавач, преку претпоставениот, усно или во писмена форма, за секој недостаток, опасност по безбедноста и здравјето или за друг инцидент со кој може да се загрози неговата безбедност и здравје и безбедноста и здравјето на другите вработени.

Младински Културен
Центар | Битола

БЕЗБЕДНОСТ ЗДРАВЈЕ ПРИ РАБОТА ЗА МЛАДИ

Битола